

נה מלאה בסאדיסטים כמדיה? אז מה?
האם אין באירגון נאציפי המזוהה קצין?
נים יהודים הלוחצים ידיים עם קצינים
נאציים לשעבר... "

שיחה בנושא

"מיהו יהודי?"

ראם, פונט, עדנה ולוי נוסעים בטויל
לילי לעבר הפירמידות: "לוי", שאלתי,
"האם חשבת אי פעם לעבור לישראל?"
"כן", הוא אמר, "אתה יכול להיות בטוח
כי מדי פעם כל יהודי חושב לעבור
ולהתגורר בישראל".

אני יודע מדוע, אבל זה הזכיר לי
משווא כמו "כל אדם נשוי חושב מדי פעם
על גירושיו".

"בין היהודים", הוא המשיך ואמר, "אין

ואגיה גאלי
סוציאליסטים רציניים

בדתי את כל אישיותי. אני מסכים לכל
מה שהם אומרים. אני אומר ועושה ככל
שהם מצפים ממני; ואני הופך לאדם נמרץ
מחשבות משל עצמו. מצירי יהיה זה צער
של התאבדות... "

המהפיכה

ונהג המונית

ראם יוצא שיכור מתוך מועדון הסנוקר
ובכנס המונית: פניתי אל הנהג ושאלתי
אותו איך העניינים אצלו. הוא אמר שאין
לו על מה להתלונן. "לא", אמרתי, "אני
מתכוון מאז המהפיכה וכל השאר".

"אומר לך", הוא ענה, "לפני המהפיכה
יכולת להעלות את מחיר הנסיעה רק כי
רוכעים המהדרים. עכשיו, אנשי הצבא
גם הם נוסעים כמוניות, כלומר, יש לנו
גם אנשים מהדרים וגם אנשי צבא,
ולעניות דעתי הצבא מפוזר על פני כל
קהיר. לא, אמר, הוא לא מתלונן... "

על מחנות הכפייה

של נאצר

בפגישה המיוחדת בין ראם לבין עדנה,
הוא מספר לה: "אני משתייך לאירגון
סודי שבראשו ניצב דוקטור האמוה, אביו
של ג'מיל. הוא אוסף מיסמכים, תמונות
ועבודות הנוגעות למעשי אבירות המופי-
עלים בפתיה הכלאל הפוליטיים ובמחנות
הכפייה. הוא הטיפוס לכך, כפי שאמרת
קודם, אינטלקטואל בעל חינוך צרפתי,
מהמאמינים בזכויות האדם. הוא אוסף
הומר לתיוק אודות המעשים הנ"ל, ויש
כמונתו להציגם כאו"ם. אבל המוזר בי
בתי הכלא האלה ובמחנות הכפייה, שבע-
לי הקרקעות העשירים והריאקציוניים, שי-
עדיין אזהרים מעישר בסיגנון של המלך
פארוק, נהנים שם מיחס טוב ומפריבלגיות
מיוחדות - ונידונים לפסקידין עם קולה
האחרים, ביניהם קומוניסטים ופציפיסטים,
ואלה שאינם יהודים בכלל. למצ-
ריים בלא הסדר שלום עם ישראל, מערי-
נים וזוכים ליחס מחפיר... הייתי נוסע
אחת לשבוע לכל המקומות האלה, ומבקר
קציני מיטרה שהתיימרו להיות ירודי.
הם היו מופרים לי מעטפות, ובתיכונ תמי-
נות ורד"חות שנכתבו עליידי אלה היושי-
בים בכלא. בתמורה הייתי משלם להם

כסומי כסף. אבל קיננה בי תחושה איו-
מה שהתמונת לא היו יוצאות כל כך
אמיתיות אם לא היינו משלמים עבורן... "

"היינו מתים כאן

אלמלא ההומור שלנו"

ראם מתרפק על עדנה ועל זכרונותיהם
המשותפים, ושואל אותה: "האם אינך
רוצה להתחתן וללדת ילדים משלך...? כאן
מספרת עדנה את הפרק הנעלם בחייה.
היא מפתיעה את ראם: "אני כבר נשוי"
אה... התחתנתי בדיוק לפני שנשאתי כך
לראשונה. הוא יהודי. היה חבר המיפלה
הקומוניסטית כאן. אדם טוב למדי, ראם.
מאז הגוף רחב-לב. לא אנוכי. ידענו
שהוא עומד להיאסר, ומכיוון שנשאתי דבר
כזה בריפי קיוונו שאם ינשא לי לא
יאסרו אותו. הוא סירב ללכת לרוסיה
ולסובייטים מכיוון שהם תמכו בנאצר.
לפתע הוא הפך בודד לגמרי, ושבויעים
אחרי שנשאנו הוא נלקח ונידון לעשר
שנות מאסר. יום אחד ניסה חלק מהאסירים
להימלט. כמה נהרגו מירות שנווד עלי-
הם בששק אותו נתנו הרוסים לנאצר. הוא
נפגע בשלושה כדורים וצורתו נתעותה.
הוא אפילו אינו נבר יותר, והוא עלה
לישראל מכיוון שהוא יהודי... "

"ות' א' משנה", אמרתי.
"רציתי לספר לך זאת כל כך הרבה
פעמים".
"זה לא משנה", חרתי...
"בכך, את ישראלית", אמרתי.
"לא, ראם, אני מצריה".

הזדקפתי. "את יודעת עדנה, אינך מצ-
ריה. ולא בגלל שאת נשואה לישראלית,
או בשל יהדותך. פשוט אינך מצריה. ואומר
לך מדוע. את וזכרת שפעם אמרת לי
שאיני מצרי מכיוון שאני משתייך לעי-
לית זכו? אבל אני מצרי. כמו ג'מיל
ויהוא, אני מצרי אמיתי. יש לי את ההו-
מור שלנו, וזאת למרות שהמצריות שבי
נהלשה עקב התקופה בה התגוררתי כאנ-
ליה וכל אותם ספרים שקראתי. אבל יש
לי הוסיף המצרי, ולך אין אותו", אמרתי
לה. "אין לך הומור, עדנה. היינו מתים
כאן לפני זמן רב אלמלא ההומור שלנו".
"אין לי הרבה סיבות לצחוק", אמרתי...
"עך אשר יופש נאצר עם בוגוריון -
בכסיון לפיתרון של שלום".

אחרי שעדנה מסרבת להצעות הנישואין
של ראם, הוא עומד להינשא לידידה אחת
שלו - ידיד העיתונאית. ברגע של אמת
אומר לה ראם: "ובל העניין הלאומי גר-
רם לי לצחוק, למרות שאני לא מספר את
זה לפונט. הכסף זורם לצבא הסרטות
עלת. אפילו ספר אסואן, שבמהלך הש-
למתו נתוספו לנו מריבוי טבעי כ-10 מילי-
יון תושבים".

"מה אתה רוצה שהוא יעשה?"
"הגבלת ילודה וכל השאר".
"הוא (נאצר) ייהפך לכלתי ופולארי."
"וישראל גם כן. רק תתארי לך, שלישי
ממשכורתנו ניספג בצבא על מנת להילחם
בשני מיליון יהודים שנשכחו באופן איום
במילחמה העולמית האחרונה... "

"האם את מכירה את כובי מאלא? הוא
מת. נהרג במחנה הכפייה. האם את מכירה
את אקימה בוחמד שלמדה איתך באותו
בית הספר, וגרמה בשעתו שעוריייה באשר
נישאה לקופטי? בעלה קבר את גוויתה
הקטועה בשבע שבועות. היא התאבדה,
כך הם הודיעו לו. האם את יודעת מה
מיספם של הצעירים - דוקטורים, מהנ-
דסים, ועורכי-דין - הכלואים במחנות
הכפייה? או שאינך יודעת שיש לנו מח-
נות כפייה, צעקתי. עמדת על רגלי. "את
אידיוטית ארוחה", אמרתי, "את יכולה
לשבת לך בשקט ולחרוט את שמך על
כריכת עור בשביל ספריו, שעה שמאות
צעירים הגונים מתים ונאסרים, ואת מכנה
זאת כמילה, תיאטרונית. את כלבה כמו
כל האחרים, צעקתי. "את חייגנך האמר,
והדוקטוראט שלך. את הרי עובדת ומת-
פרנסת בעיתון המטיל צנזורה, לא כן?
את עורכת ארוחה, וכותבת רק את מה
שואמרים לך לכתוב, לא כן?"

"ראם, יצאת מוערך לצעוק כך."
"כן, יצאתי מדעתי. האם את יודעת או
לא יודעת ששנים עשר איש התאבדו? ה-
שבוע במחנות הכפייה, ורופא המחנה, הי-
שבח לו, סירב לחתום על תעודות פטי-
רה? ידעת או לא?" צעקתי. היא לא
ענתה.
"מאחר והרפסתי את התמונת ואת הי-

מיסמכים בעצמו, עבורך ועבור כל שאר
העורכים, ואפילו מילה אחת לא הופיעה
בעיתונים. אתם הרי מוגי לב ומלקטי ישי-
בנים, כולכם!" איברתי למרי את השלי-
טה על עצמו. נזכרתי בצילום פרצופיהם
המעוותים של השנים-עשר. את אחד מהם
הברתי עוד מהאונברסיטה. נער שקט
וצנוע ממצריים העליונה. בן של פאלה.
הוא חי על שבע לירות להודש שהשתכר
מעבודתו בערבים, כפרון בית-קולנוע.
מארכסיסט שמירב להילחם נגד ישראל עד
אשר יופש נאצר עם בוגוריון בכסיון
לפיתרון של שלום. הוא נעלם בשקט, כך
סיפר לי שבניו, שיותר לא שמעו אוד-
תיו על שראית את התמונה.
"לא, בקול רם שבוה, ראם".

התיישבתי. זה היה כה נעים ושלוו,
להתעורר וללגום תה בחברתה.
"אני מצטער דידי, לא התכוונתי לצ-
עוק, עכשיו אלך לך הביתה... "

קץ החלומות

בירה במועדון הסנוקר מתאר את תה-
ליך ההתפכחות מחלום המהפיכה המצרית
הגדולה. מחלום הגדלות של הפאן-איסי-
למיות וכל שאר החלומות של מצריים.
כחוש שני עובר לאורכו חלום אחד ויחיד:
חלום השלום וההתפייסות, שבכוחו לרפא
את העם המצרי. זהו ספר בעל נימה פאצי-
פיסטית חזקה, שאין דומה לו בסיפרות
הישראלית מאז 1948.

יתכן וקץ חלומות הגדלות המצריים,
יביא לקץ חלומות הגדלות הישראליים.

מי מריבה

חי עשתורת

לפני חודשיים ראתה אור חוברת של
ירחון הסיפרות פרוזה. שהוקדשה רובה
ככולה לכנענים כתופעה תרבותית. חוברת
זו עסקה בנושא היסטורי, ולמרות זאת
נתקלה בקשר של שתיקה, כפי שנתקלו

בנימין תמוז

יד הארוכה של עורך ספרות

בו בשעתו, נושאי הבשורה הכנענית. הגי-
דיל לעשות מסוף הסיפרות של הארץ.
שעורכו בנימין תמוז נימנה בשעתו על
הכנענים הראשונים. במסיגרת מדור הסו-
פרמקט הסיפרותי זך. בעריכת
אהוביה מרגלית, נערך פולמוסי-ווא
עם הסופר עמוס קינן. מיכתב תגובה
שלח קינן לעורך המדור לא פורסם.
להלן נוסחו המלא של המיכתב.

לפנימין תמוז, שלום רב.
התגובה היחידה שזייתה במדורך על
גיליון "פרוזה" המוקדש ל"כנענים" היתה
מתמיחה למדי.

ראשית, נדמה לי שגיליון זה היה ראוי
לא רק ל"סיקור", אלא גם לעיון בלשונו,
ולוא במסגרת המצומצמת בהכרח של מו-
סף ספרותי, בחוות דן בתופעה שנשכחה
והושכחה. אך נניח לכך. באשר ל"סי-
קור" עצמו, המעט שניתן לומר עליו כי
לשונו המעטה, הוא שאינו לרוני כלל
להומר שהוא אמור לשקר. ההתעלמות הי-
אינפליגננטית של הסוקר משורה שלמה
של בעיות שהועלו באותו גיליון, אינה
יכולה להיחשב כחוסר הבנה של הסוקר

למושא סקירתו. הראיון שנערך אתי, כפי-
רש לא התיימר לספר על הולדת ה"כנע-
נים" או על צירי הולדה של האדיארי-
לוגיה הזאת או על מילחמתו של בעל
ביתוה. הראיון סבב בפירוש של המיפ-
נש בין אנשים שהצטרפו במאוחר, ולתי-
קופה קצרה, אל שרירי ה"כנענים", ותי-
אר בעיקר את הסכיבה החברתית-פולי-
טית של אותם מצטרפים. אב, קביעתו
התמוחה של סוקרך, שלא היתי חבר
ב"כנעניה", אינה נכונה, אף-על-פי שאין
כירי פונקצי-חבר עם אישור תשלומי מס-
חבר מאותם הימים.

לומר שבחירת המראיון לא היתה מוצי-
לחת ועדיף היה לראיון את רששו, נכונה.
רק אם נכח שרמוש מוסמך לייצג אותי
אישית, ולזאת לא הסמכתיו. כשם שהוא
לא הסמיכני לעשות את ההיפך, ואמנם
לא עשיתי זאת... רמוש אינו יכול לומר
מה שהיה לקינן לומר, כשם שקינן אינו
מתיימר לדבר כשם רמוש. תמהני אם
רמוש היה מוכן לומר על עצמו שבשם
אליבי אדיאולוגי, לא מצא לנכון להצי-
טרף אל אחת המיפגרות הלוחמות של
אותם הימים או להילופר, להקימה. כשם
שאיני בטוח אם אותם מניעים שהניעו את
רששו להקים את תנועתו, היו אלה שבר-
מו לי להצטרף אליה. אם ההכרל הזה
אינו שווה כאומה, אזי הצדק מחייב לר-
מר שרמוש היה החבר היחיד בתנועתו.
נדמה לי שבעניין זה, מתקרב ההגיון אל
הצדק.

אני מוכן, מתוך צניעות, למלא בנושא
זה את תפקידו של אותו קוף שלא התי-
פתח למעלת אדם, ולהעיד מנקודת מבטו
של הקוף על אותו רגע מריטיב בו התי-
פלגה מישפחת הפרימאטים. שום קוף לא
יחלוק על ההנחה שזכותו של קוף להעיד
על עצמו. ואם יש אדם החולק על זכות
זו, סימן הוא שבאמת המישפחה התפל-
גה, ובקוף אני רואה באירוגיה את יומי-
רתו של האדם להעיד בשמי.

רמוש כינס בספר את הגינוי בשאלה
זו, ומערכת "פרוזה" הקדישה לו כאחד
הגיליונות הקודמים ראיון שבו לא נבצר
ממנו לבטא עצמו ביסודיות. מערכת
"הארץ" החרדה לזכויותו ההיסטוריות את
המצאה לנכון להגיב על ספר זה, והיא
תובעת את עלבונו בכתובת הפלתי מת-
אימה.

אני מקווה שידו הארוכה של עורך
המדור הספרותי, אשר בענותו-ישחורתו-
בחרותו יצק אף הוא מים עליידי האלים,
תעמוד לו ליוזם ו/או לאפשר דיון הולם
ונאות בתופעה של מאבק-תרבות בארץ-
ישראל, שעדיין לא תם. חי עשתורת, הגיע
הזמן.

בידידות,
עמוס קינן

בחדר

"לעזאזל, לילך"

שעה שהמוסיקה המודרנית מותרת
עליידי התזמורת הפילהרמונית הישראלית
וקברניטיה, ממשכיה רשות השידור להמ-
חיש את הפער בינה לבין תזמורת זו.
בשבוע שעבר, במסיגרת הסיגרה מוסיקה
במחד חדש. בקונצרט שנערך במוזיאון
תל-אביב הושמעו יצירות של קרלהיינץ
שמוקחהוון, פנרצקי, קייג' ואחד
רים. המשורר הישראלי ממוצא דרוזי
סמיה אל-קאסם פירסם בהוצאת סאזח
אדון בירושלים ובלה בעלת אפי אר-
טוביגורפי, שהיא בבחינת דיוקנו של הי-
אמן כבן-מעטים במדינת-ישראל. הספר
נתקבל בביקורת נדיגשות במדינות-ערב,
שכינו את הספר כ"יצירה ספרותית
מרגשת". ביקורת מקומית, שפוססמה בי-
אל-איתאחד, הגדירה את הספר כמילים
"זהו הגניקה של ערביי ישראל".
תערוכה יוצאת-דופן נערכה בימים אלה
בהקומה השלישית ביפו. הצייר יובל יריב
מכנה את תערוכתו בלותרת "תמונות מן
החלום הישראלי". בית תשדחובסקי
שהוא בניין אגודת הסופרים בתל-אביב,
ואשר איכסן בשנותיו הטובות סופרים
רבים, הפך מלבד היותו בית-ידע לעסקני-
סיפרות, למועדון ג'א. מהמפך שעבר על
בית ועד הסופרים הביא את אחד מעורכי
כתבי-העת הסיפרותיים לכנות את המקום:
"בית החוצרה שנתייבשה".